

Jamaica Kincaid (suom Kaijamari ja Helka Sivill): Puutarhani

Koti (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/>)

/ Jamaica Kincaid (suom Kaijamari ja Helka Sivill): Puutarhani (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net:443/jamaica-kincaid-puutarhani/>)

Jamaica Kincaid (suom Kaijamari ja Helka Sivill): Puutarhani

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI

Jamaica Kincaid sai lahjaksi pienen siemenvaikoiman, ja heitteli ne etupihalleen. Joku aiemmin istutettu kukka nousi. Myöhemmin hänen siemenvaikoimansa onkin huomattavan laaja. Toinen osa alkaa kukkaluettololla ja 200 dollarin laskulla: kuuluisasta kirjailijasta on tullut myös arvostettu puutarhuri. Hänen puutarhansa Yhdysvaltojen Vermontissa on legenda. Tuon puutarhan muoto muistuttaa Caribbean karttaa. Kincaidin mukaan se on sattuma, mutta kukkatarhojen ja kolonialismin suhde on hallitseva teema hänen tarkasteluissaan.

Puutarhani esseissä on poikkeuksellista se, miten voimakkaasti hän inhoaa joitain kasveja. Leipäpuu, jonka hedelmiä hänet pakotettiin syömään lapsena, tuntuu lähes kirotulta. Aasialaiset versiot liljoista ällöttävät, tai eurooppalainen versio salviasta herättää inhoa. Nämä kielteiset tunteet koskettelevat hänen suhdettaan kolonialismin perintöön.

Useissa esseissään Kincaid keskittyy kolonialismiin puutarhassa: niiden ansiosta teosta voi sanoa poikkeuksellisen kukkapoliittiseksi. Kincaidin kiintymys kukkiin ilmenee voimakkaina ja yllättävinä inhon kuvauksina. Joku liljan makea tuoksu, voimistuu iltahämärässä ja kehittyy lähes oksettavaksi. Näiden tunteiden korostaminen ei ole sattumaa, koska yksipuolinen kauneuden korostus vainoaa kukkia, tukahduttaa ne kauneuteensa.

Vanha pakaasi -esseessä Kincaid kertoo käynnistään Chelsea Flower Showssa – tunnetussa brittien puutarhanäyttelyssä. Siellä harrastajat ja ammattilaiset esittelevät ruusujaan ja parhaimpia kukkia. Kincaid ei mairittele englantilaisen puutarhan kauneus -perinnettä, vaikka toisaalta hän arvostaa yli kaiken sikäläistä kukkien kasvatusta.

Kun hän samoilee näyttelyn kukkameressä, Kincaid heilahtelee hullaantumisesta kriittisyyteen. Kolonialismi-mietteiden rinnalla kulkee brittien ylemmyys ja kontrolloitu luonto:

”...käyskentelin täydelliseen kukkaan pakotettujen kasvien humussa, keskellä täydellisempää kukkimista kuin luonto koskaan sallisi... (toisaalta) olin pökössä koska siellä oli niin paljon ihastuttavia kukkia ja olin niin miellyttävien ihmisten parissa.” (131)

Hän ihailee englantilaisten tuoksuherneiden rehevää kukkimista ja valittaa miten nuiviksi vastaavat amerikkalaiset kukat jäävät. Mutta Kincaid palaa pian takaisin kriittisyyteensä – englantilaiset puutarhat ovat luontovihamielisiä. Ja englantilaisia vaivaa kauniin maiseman pakkomielle – ja Kincaid itse kastoo olevansa oikeutettu suhtautumaan vihamielisesti näihin luonnon alistajiin.

“Englanti on vanha pakaasi ... He eivät osaa elää nykyhetkessä, eivätkä osaa kuvitella elämää tulevaisuudessa, he osaavat elää vain mennessä... alistettu luonto on osa tätä ... jossa kaikki näyttää kauniita.” (141)

Hän näkee ensi kertaa ”Helen Johnsonin”, tulikukan, jonka kohtaamista hän oli odottanut. Se vastasi haaveita, jopa niin, että hän mieluusti sujauttaisi taimen käsilaukkuunsa.

Olisiko hän silloin samanlainen varas kuin kritisoimansa kolonialistiset kasvitieteilijät – ”kasvivarkaat” kuten hän sanoo. Viimeistään silloin hän toistaisi kolonialistista tapaa, kun hän istuttaisi tulikukan puutarhaansa Vermontissa, muiden eksoottisten tuliaisten joukkoon. Kukkatarhat ovat aina eksoottisia verrattuna luonnon kasvillisuuteen ympärillä, aina siirtolaisia.

Kaikki Flower Shown kukkanäkymät ovat kuin maalauksia, joissa kaikki on kauneimmillaan, esteettisessä kontrollissa.

”Mikä merkillinen luonteenpiirre se sitten onkaan, joka saa englantilaiset järjestämään ja muotoilemaan maisemansa pakkimielteisesti, ja siinä mitassa, että se, siis englantilainen maisema, näyttää maalaukselta (kesytetyltä, kehystetyltä, vangitulta, kiltiltä, kunnolliselta, hyvältä, sievältä).” (165)

Monet'n puutarha -essee tarkasteleekin sitten puutarhaa, jota pidetään muuttumattomana kuin maalausta, mitä se oli Monet'n maalatessa sen kukkia, sen japanilaista kaarisiltaa – ja sen lumpeita. Kincaid tarkastelee puutarhureita työssään ja hänestä tuntuu että he eivät saavuta millään sitä elävää nykyisyyttä, mikä vallitsee Monet'n maalauksissa.

Kolonialismi -essee *Nimen antaminen on omaksi ottamista* kiteyttääki sitten kaiken sen, mitä eksoottiset kukkamme edustavat. Sekä kukkapenkkimme että sisäkasviemme alkuperä löytyy usein sieltä missä eurooppalainen kolonialismi on juurtunut. Sen etujoukkona kasvitieteilijät jotka "löysivät" ja nimesivät kasveja paikallisen väestön ihmetellessä.

Kincaid esittelee daaliana tunnetun kukan, jota meksikolaiset joskus kutsuivat nimellä cocoxochitl. Nykyään tuo nimi on täysin tuntematon, kuten Kincaid toteaa: kasvin ryöstö on viety perusteellisesti loppuun asti, niin että kukaan ei enää muista mikä daalia oli sitä ennen.

Kuka näki ensimmäisenä daalian, hullaantui siihen ja toi kasvinäytteet Mexikosta Eurooppaan? Tuo henkilö oli kasvivaras.

Kun cocoxochitl tuotiin Eurooppaan, se lumosi botanistit. Välittömästi ruotsalainen Andreas Daal sai "jalostamalla" kukan arvostuksen ja ihailun kohteeksi – näin hänen nimensä pyyhki pois alkuperäisemmän nimen ja säilyy ikuisesti tuossa kukassa.

Kincaid on kotoisin Antiguan -saarelta, jonka kolonialismi on jyrännyt niin perusteellisesti, että paikallisen kasvillisuuden nimet ovat täysin korvautuneet englantilaisilla nimillä. Lisäksi vieaslajeja on niin valtavasti, että paikalliset lajikkeet ovat suurelta osin hävinneet. Valloittaminen on tapahtunut kasvilajeja myöten.

Kincaidin inho kolonialismin jälkeensä jättämää kasvillisuutta kohtaan huipentuu *Mitä Joseph Banks sai aikaan ?* -esseessä. Hän kertoo tarinan antigualaisesta joulukuusesta, jota hän ihaili lapsena. Se oli leikattu aina joulun alla kartiomaiseksi kuin kuusi, vaikka olikin pajupuu. Se koristeltiin sähkölampuin. Pienellä Kincaidilla itsellään oli jouluna pullossa vastaavan pajupuun oksa, siinä paloi yksi lamppu.

Kincaidin muistoissa varsinainen inhon kohde on leipäpuu, jonka kasvitieteilijä Joseph Banks lähetti Brittien alusmaille Länsi-Intian saaristoon kuten Antiguan saarille. Siellä Kincaidin mukaan kukaan ei pidä leipäpuusta vaikka se kasvaa nopeasti, kestää kuivuutta ja on tuottoisa. Leipäpuu on huomattava haitta

muille kasveille ja muutenkin Kincaidin mukaan "se ei ole ruokaa vaan ase."
Puu kantaa yhä huonoa karmaa: koska köyhissä perheissä lapset pakotettiin syömään leipäpuun hedelmiä:

" Ehkä antigualaiset lapset vaistoavat luonnostaan, millainen rooli tällä ruoka-aineella on ollut epäoikeudenmukaisuuden historiassa eivätkä siksi suostu syömään sitä" (170)

Kincaidin keronta vaatii totuttelua. *Puutarhani* -esseissä se on aivan erilaista kuin vuotta aiemmin suomennetuissa romaaneissa (*Annie John* sekä *Lucy*). Kincaid ilmaisee paljon pelkillä kukkien nimillä, mutta ymmärtäminen edellyttää tietoa näistä legendaarisista kasveista. Silti kaikkea ei jaksaa googlata. Hänen virkkeensä rönsyävät ja polveilevat mukavasti, mutta yllättäviä ja kaukana asiasta olevia sivuhuomioita on paljon.

Varsinkin ensimmäisessä esseessä esiin tunkee turhan tuntuisia huomioita runsaasti kuin rikkaruohoja puutarhassa. Tuntuu, että kääntäjätäkään eivät ole selvinneet urakasta liikaamatta kynsiään. Yksinkertainen otsikko "To Name is to Possess" on venähtänyt pitkäksi: "Nimen antaminen on omaksi ottamista".

Seuraavan virkkeen ajatusta on vaikea tavoittaa:

"En keksi mitään useammin eripuraa vanhempien ja heidän lastensa välillä aiheuttanutta kuin tämä ruoka, leipäpuun hedelmä" (169)

Alkuperäinen on selkeä, koska ajatus hahmottuu toisin päin:

"This food, the breadfruit, has been the cause of more disagreement between parents and their children than anything I can think of."

Olen aiemmin lukenut Kincaidin teosta englanniksi, mutta koska virkkeet olivat niin oudolla tavalla polveilevia, lukeminen jäi valikoivaksi. Käännös valaisi monia asioita, joissa olin aivan hakoteillä. Ettei Kincaid vain olisi antanut padantille lukijalle ensimmäiseksi kitkemisen tehtävää? Vaarana on että viaton lukija jättää teoksen kesken, sen sijaan että sietäisi tätä ryteikköä. Mutta viimeistään toisessa osassa lukeminen palkitsee ruhtinaallisesti. Näin intohimoisia kukkiin kohdistuvia tunteita harvoin löytää ja pääsee lukemaan.

Jamaica Kincaid: *Puutarhani (kirja)* suom Kaijamari Sivill ja Helka Sivill, S&S, 2024

Risto Niemi-Pynttäri on kirjallisuuden ja kirjoittamisen dosentti Jyväskylän yliopistosta.

« Previous:

Vigdis Hjorth (Katriina Huttunen): Toisto
(<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/vigdis-hjorth-toisto/>)

Next:»

Karolina Ramqvist (suom Laura Kulmala) :
Leipää ja maitoa (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/karolina-ramqvist-leipaa-ja-maitoa/>)

admin

Vastaa

Viesti

Nimi

Sähköposti

Lähetä viesti

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed \(https://akismet.com/privacy/\)](https://akismet.com/privacy/).

Spefi -romaaneja (Tomi Sirviö)

Bram Stoker: Draculan vieras ja muita kauhukertomuksia (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/bram-stoker-draculan-vieras-ja-muita-kauhukertomuksia/>)

Proudly powered by WordPress (<https://wordpress.org>) | Theme: Content (<https://spicethemes.com>) by
SpiceThemes
